

Djumaniyazova G.M.,
Salaeva Z.Sh.

TUG'MA NUQSONLARNING KLINIK TAVSIFI VA BEMOR BOLALARNING TUG'ILISHDAGI TANA VAZNI HAMDA BO'YI HISOBGGA OLINGAN IRSIY TUZILMASI Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Odamning kasalliklarga beriluvchanligini belgilovchi genetik markering aniqlovchi kasallikning oldini olishdagina emas, balki uni oldindan bilish imkoniyatlarini ham beradi. Shu munosabat bilan bolalarda keng tarqalgan xastaliklarning rivojlanishi va kechishidagi irsiy omillar ulushini aniqlash hozirgi kunning dolzarb masalasi bo'lib hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi. Tug'ilgan vaqtdan boshlab kasallanish xavfmi aniqlash uchun bolalarning geno- va fenotipik belgilarini o'rganish va profilaktik tadbirlarni takkomi- lashtirishdan iborat

Tadqiqot vazifasi bo'lib bolalar sog'ligiga tug'ilgandagi antro- pometrik ko'rsatkichlarning ta'sirini, ulardagi tug'ma nuqsonlar va irsiy tuzilmasini aniqlashdan iborat.

Material va uslublar. Tug'ilgandagi antropometrik ma'lumotlari hisobga olingan va guruxlarga bo'lingan hayotining bi- rinchi yilidagi 1019 kasal (tug'mqxona va shifoxonadagi chaqaloq bolalar, ko' krak yoshidagi kasal bolalar) va o'lgan bolalarda kasallanish tuzilmasi, rivojlanishning tug'ma nuqsonlari («katta» va «kichik»), genotipik tavsif o'rganildi va 428 nafar sog'lom va 309 kasal bolalarda quloq kiri turlari aniqlandi.

Tatqiqot natijalar. M° guruxini bo'y-basti va vazni o'rtacha bo'lgan bolalar tashkil etdi, M+ va M°guruxiga tegishli yuqori va past ko'rsatkichlari bo'lgan bolalar kiri- tildi, M+ («fenodeviant»)lar)ga vazni bilan bo'yi o'rtasida korrektsiyasi buzilgan bolalar kiritildi. Xayotining birinchi yilidagi bolalar patologiyasining va genotipik xususiyatlarining har xil shakllariga tug'ilgandagi antropometrik ma'lumotlar bo'yicha ajratilgan bolalar guruxini taqqoslash sifatida qara- ladi.

Chilla yoshidagi bolalar ko'krak yoshidagi bolalarga nisbatan yiringli- septik va zamburug' kasalliklariga ko'proq chalinadi. Bundan tashqari, chaqaloq bolalarda MAT (markaziy asab tizimi) tomonidan chetlashish simptomlari ko'proq uchraydi. Ko'krak yoshidagi bolalarda o'tkir respirator kasalliklar (URK), zotiljam- lar, kamqonlik, raxit va

gipotrofiyalar tez-tez kuzatiladi. O'lgan bolalar guruxida zotiljam, sepsis, MAT ning organik buzilishlari va gipotrofiyalar borligi o'ziga xosligi bilan ajralib turadi.

Tug'ilishda tana vazni va bo'yiga muvofiq ajratilgan bolalar guruxlarida kasallanish tuzilmasini solishtirganda, barcha toifadagi bolalar o'rtasida bir xil bo'lib tarqalgan xastaliklar bor. Bu - O'RK, konyunktivit, otit, zotiljam, stomatit, ichaklar sindromi, kalla ichi tug'ruq shikasti kabilardir. Shu bilan bir vaqtda qator kasalliklar bo'yicha aniq farqlar bo'lib, ularning, ko'pchiligi o'limga olib kelishi mum- kin. Sepsis ko'pincha M' ga mansub bolalarda (chaqaloqlar, ko'krak yoshidagilar) qayd qilinadi, M° ga mansub bolalar esa zotiljamga boshqa bolalarga qaraganda kamroq M ga mansub bolalar esa ko'proq chalinadi.

Bundan tashqari, yana quyidagi tafovutlar ham topildi: terining yiringli kasalliklari ko'proq M° ga mansub bolalarda, (ko'krak yoshidagilar, o'lganlar) MAT tomonidan chetlash- ishlar, kamqonlik, gipotrofiyaning ko' prok M ga mansub bolalarda uchraydi aniqlandi. Barcha kasalli- klarni birgalikda ko'rib chiqilganda M° ga mansub bitta bolaga to'g'ri keladigan kasalliklarining soni M- ga taalluqli bolalardagiga qaraganda doim kamroq bo'ladi.

Shunday qilib, klinik tahlil ko'rsatib berganidek, vazn-bo'y ko'rsatkichlari har xil bo'lgan bolalarda kasallanishning darajasi ham, tuzilmasi ham o'zgacha bo'ladi. Ayonki, biz «moslashuv me'yori»ga kiritgan (M°) bolalar kamroq kasal bo'ladi va kasalliklar yengilroq kechadi. M' ga mansub bolalar eng ko'p kasal bo'lishadi. M* va Mr ga taalluqli bolalar oraliq vaziyatni egal- lashadi.

Sog'lom va kasal bolalarda «katta» va «kichik» rivojlanish nuqsonlari o'rganildi.

Hammasi bo'lib chakaloqlarda 29 xil, ko'krak yoshidagilarda 31 xil rivojlanish nuqsonlari qayd qilingan.

Chakaloqlar va ko'krak yoshidagi bolalarda «katta» nuqsonlardan aso- san bosh nuqsonlari, jinsiy apparat va suyak- mushak tizimi nuqsonlari uchraydi tursa, «kichik» nuqsonlardan ko'proq quloq

chig'anog'i nuqsonlari, gotik tanglay va «boshqa nuqsonlar» salmoqlidir. Tug'ma rivojlanish nuqsonlarining jami darajasi chaqaloq bolalardagiga qaraganda ko'krak yoshidagi bolalarda yuqoriroqdir.

Tana vazni va bo'yi bo'yicha guruxlaridagi nuqsonlar solishtiril- ganda M° va M+ ga mansub bolalarda M ga taalluqli bolalardagiga qaraganda «katta» va «kichik» rivojlanish nuqsonlari kamroq bo'lib chiqdi. M' ga mansub bolalarga ko'p sonli rivojlanish va bosh nuqsonlarining ko'p bo'lishi, churralar borligi, tug'ma yurak nuqsonlari, quloq chig'anog'i nuqsonlari, gotik tanglay xosdir.

Bolalarda irsiy marker hisoblangan quloq kiri o'rganildi. Bunda M° ga mansub bolalarda quloq kiri turining miqdori boshqa hamma guruxlarga qaraganda nazorat guruhi- ga yaqinroq turadi. M' ga mansub bemor bolalarda quruq kir genii eng ko'p uchraydi.

Xulosa. Shunday qilib olingan ma'lumotlarning ko'rsatishicha, bi- rinchidan, chaqaloqlarda va ko'krak yoshidagi bolalarda tug'ilishda tana vazni va bo'yining normal ko'rsatkichlari bilan kasalliklarga chidamliligi orasidagi aloqa, ikkinchi- dan, kasalliklarga chidamlilik bilan irsiy tuzilma orasida aloqa borligi aniqlanadi. Morfologik ko'rsatkichlari o'rtacha shaxslar har xil kasalliklam- ing keng spektriga bo'lgan eng yuqori chidamliligi bilan ajralib turadi.

Adabiyotlar

1. Ботвиньев О.К., Таболин В.А. Генетический диморфизм ушной серы у здоровых детей и больных пневмонией // Педиатрия, 1980. - с. 38-40. 2. Бочков Н.П. Генетика человека: наследственность и патология. - М.: Медицина. 1978. - с. 382. 3. Бочков Н.П., Захаров А.Ф., Иванов В.И. Медицинская генетика. - М.: Медицина. 1984 - с. 368. 4. Верескова Н.Е. Большая масса плода - фактор риска для состояния и развития новорожденного: Тез.докл., Рига; 1977. - с. 76-78. 5. Хи- dayberganov M.R. Orol bo'yi bolalarining sog'lik holati va ularning geno- va fenotipik xususiyatlari. t.f.n. ilmiy darajasi uchun dissertatsiya. Toshkent - 1995. - S. 92-103